Govor visokog predstavnika za BiH, Paddyja Ashdowna, pred Vijećem sigurnosti Ujedinjenih naroda

Gospodine predsjedniče,

Kao što vam je poznato ovdje sam danas došao zajedno sa sudijom Theodorom Meronom, predsjednikom Međunarodnog tribunala za ratne zločine počinjene na teritoriji bivše Jugoslavije, kako bih vam izložio naše zajedničke planove za izgradnju domaćih potencijale za krivično gonjenje ratnih zločina u Bosni i Hercegovini.

Ali prvo, uz odobrenje gospodina predsjednika, dozvolite mi da vam prezentiram uopšteniji prikaz situacije u Bosni i Hercegovini. Osnovu za moje uvodno izlaganje će predstavljati izvještaj Vijeću sigurnosti UN-a, koji vam je dostavljen, a koji obuhvata period od 12. oktobra 2002. godine do 31. avgusta 2003. godine.

U vrijeme mog zadnjeg obraćanja vama ovu sam funkciju obavljao nešto malo više od 4 mjeseca. Tom prilikom sam govorio o svojim prioritetima, namjerama i planovima za budućnost.

Danas bih vas želio obavijestiti o onome što je stvarno učinjeno – o konkretnim rezultatima postignutim tokom protekle godine – prije no što se osvrnem na izazove koji su još uvijek pred nama.

Gospodine predsjedniče, svjestan sam činjenice da su od vremena mog zadnjeg izlaganja pred vama vrijeme i pažnja Vijeća, iz očiglednih razloga, bile okupirane događajima u drugim dijelovima svijeta – Balkan, srećom, više nije

centralna tema međunarodnog političkog programa.

Međutim, spor, nespektakularan, ali bitan posao na jačanju mira u Bosni i Hercegovini se nastavlja bez blještavih svjetala medijske pozornosti.

Ali, iako sam i dalje nestrpljiv brzinom kojom se taj posao obavlja, mogu vas izvijestiti da je postignut stvarni napredak.

Pod trajnim motom *Posao i Pravda* naše primarno usmjerenje su i dalje dva ključna prioriteta u uspostavi vladavine prava i reformi slabašne ekonomije Bosne i Hercegovine koja je ovisna od pomoći.

Vladavina prava

Proces usklađivanja policijskih snaga u Bosni i Hercegovini sa evropskim standardima se nastavlja. Policijska misija Evropske unije je nastavila aktivnosti tamo gdje je UN stao – nadgledanje i savjetovanje policajaca koje je IPTF obučio i izdao im dozvole za rad.

Ogroman posao reforme cjelokupnog pravosuđa i sudskog sistema se ubrzano nastavlja i trebao bi se završiti u narednih pet ili šest mjeseci. Bosna i Hercegovina je prva zemlja na Balkanu koja je izvršila kompletno odvajanje sudske vlasti od izvršne. Nezavisno Visoko sudsko i tužilačko vijeće je osnovano sa ciljem da osigura dalji nastavak te odvojenosti.

Osnovan je novi Sud BiH, sa posebnim sudskim vijećima za organizirani kriminal. Njegovo osoblje čine međunarodni tužioci i sudije, kao i sudije i tužioci iz Bosne i Hercegovine, a njegovi mehanizmi su novi Krivični zakon i Zakon o krivičnom postupku koje smo uveli u januaru. Sud trenutno vodi sudske postupke i donosi presude kriminalcima. Uskoro će se pred njim naći najveći slučaj trgovine ljudima u historiji Bosne i Hercegovine.

Nije samo mreža organiziranog kriminala predmet naših aktivnosti.

Tokom prošle godine otpočeli smo sistematske aktivnosti usmjerene protiv mreža koje održavaju i pomažu ratne zločince. Blokiranjem njihovih bankovnih računa, vršenjem istrage njihovih poslovnih aktivnosti i ograničavanjem slobode putovanja, polako zatvaramo omču oko osoba poput Radovana Karadžića te onih koji im pomažu da izbjegnu pravdu.

Put je dug, ali bezakonje u Bosni i Hercegovini se postepeno zamjenjuje vladavinom prava.

Ekonomija

Na ekonomskom planu otpočeli smo buldožerom uklanjati velike birokratske prepreke i propise koji guše preduzeća i spriječavaju ulaganja.

Poslovna zajednica u Bosni i Hercegovini se udružila u onome što je domaćoj javnosti poznato kao “komisija buldožer” – vijeće predstavnika privrede koje priprema konkretne praktične reforme i dostavlja ih vladama i parlamentima na usvajanje.

A vlasti su odgovorile tom zadatku. U 180 dana je usvojeno 50 reformi, a još 50 reformi je već u postupku.

Sigurno nema mnogo zemalja predstavljenih u ovoj zgradi koje su reformu svoje ekonomije izvršile takvom brzinom.

Pred nema je još uvijek dug put – veoma dug put. Ali nedavni izvještaj Međunarodnog monetarnog fonda, koji ne daje pohvale tako lako, o Bosni i Hercegovini je utvrdio da makroekonomski okvir Bosne i Hercegovine jača brzinom koja je pohvalna.

Već određeno vrijeme imamo nisku inflaciju i stabilnu valutu, u velikoj mjeri zahvaljujući izuzetnom poslu koji obavljaju Centralna banka i njen guverner Peter Nicholl.

Sada se počinjemo baviti drugim strukturalnim reformama –

počevši od javnih financija.

Složena, pretjerano decentralizirana struktura vlasti u Bosni i Hercegovini je kreirana tako da štiti političke interese grupe ljudi, a ne da ispunjava praktične potrebe stanovništva.

Imamo 13 premijera, 10 kantonalnih skupština, 5 predsjednika, 4 nivoa vlasti, 3 parlamenta, 2 vojske i jednu ogromnu javnu upravu koje više nije moguće izdržavati.

To je razlog zašto su bh. vlasti ovog ljeta otpočeli reformu sistema prikupljanja prihoda putem stvaranja jedinstvene Uprave za indirektno oporezivanje na državnom nivou koja bi zamijenila dvije trule, korupciji sklone, entitetske carinske i poreske uprave koje postoje u ovom trenutku. Ova reforma će voditi i uvođenju modernog sistem poreza na dodatnu vrijednost po evropskim standardima za čitavu Bosnu i Hercegovinu.

Ali osiguravanje prihodne osnovice je samo dio napora. To je razlog zašto su se vlasti dogovorile da nastave smanjivanje javnih troškova, izvrše reformu javne uprave i smanje javni sektor. To predstavlja najvažniji, centralni i hitni zadatak u narednoj godini.

I kao što je to MMF nedavno utvrdio koristi od ovih promjena se već počinju osjećati – uštede u iznosu od 1% bruto domaćeg prozvoda se očekuju u budžetima za narednu godinu.

Program koji sam vam iznio prošle godine počinje poprimati oblik, a uticaj reformi se već počinje osjećati.

Nove politike

Možda još više ohrabrujuću, manje mjerljivu, ali značajniju promjenu predstavlja nešto što sam počeo da osjećam. Relativno je jednostavno, relativno je brzo mijenjati hardver države – njene institucije. Mnogo je teže mijenjati softver – ponašanje ljudi. Ali i ovdje se polako takođe počinju uočavati promjene. Promjena u političkoj kulturi – u političkom načinu

razmišljanja.

Lako bi bilo situaciju predočiti boljom nego što jeste, ali činjenica je da su sada vidljivi prvi znaci da se organi vlasti Bosne i Hercegovine počinju udaljavati od jalove, provokativne politike neposrednog poslijeratnog perioda, u smjeru racionalnije, pragmatičnije politike usredotočene na svakodnevna, životna pitanja od interesa njihovom biračkom tijelu.

Ovim se ne želi reći kako je stari animozitet nestao, ili da duboko ukorijenjene sumnje još uvijek nisu prisutne. Svakako da jesu.

Ali događaji iz protekle godine dana bi nam trebali dati razloga za suzdržani optimizam.

Od početka ove godine, uspostavio sam četiri Komisije – od kojih je svaka u potpunosti sastavljena od predstavnika Bosne i Hercegovine pod predsjedavanjem međunarodnog člana – u cilju rješavanja četiri od najproblematičnijih pitanja sa kojim se zemlja suočava – pitanja koja su sve donedavno smatrana suviše osjetljivim da bi se radilo na njima.

Uspostavljanje poreske uprave na državnom nivou, koju sam maločas pomenuo; uvođenje jedinstvene strukture komande i kontrole nad oružanim snagama na državnom nivou; uspostavljanje savremene obavještajne službe na državnom niovu koja za svoj rad odgovara demokratskim institucijama; te političko i administrativno ujedinjenje podijeljenog grada Mostara.

Prerano je reći sa apsolutnom sigurnošću da li će sve ove aktivnosti doživjeti uspjeh, ali prvi znaci su ohrabrujući:

Komisija za grad Mostar je tek uspostavljena, i očekuje se da o svom radu podnese izvještaj negdje krajem godine. Ali ostale tri Komisije su radile u atmosferi istinski konstruktivne debate, izradile visokokvalitetne zakonodavne reforme u skladu

sa evropskim standardima, te iste uputile vladama i parlamentima na usvajanje tokom sljedeća dva mjeseca.

Ove reforme, sa više aspekata, predstavljaju najznačajnije reforme od završetka rata, prije gotovo osam godina. Značajne su jer po prvi put koriste prethodno zanemarenu odredbu u Daytonskom mirovnom sporazumu koja omogućuje da se entitetske nadležnosti, kao što su porez, odbrana i obavještajne službe, prenesu na državu Bosnu i Hercegovinu.

Na ovaj način, organi vlasti Bosne i Hercegovine, konsenzusom, i preko institucija Bosne i Hercegovine, konačno nadograđuju temelje Daytonskog mirovnog sporazuma, s ciljem izgradnje racionalnije, ekonomičnije i više održive države.

Daytonski mirovni sporazum se koristi ne da bi se opstruirale reforme, već da bi se iste omogućile; počeli smo mijenjati Daytonski mirovni sporazum, u okviru Daytonskog mirovnog sporazuma, dogovorom postignutim između naroda.

I ovo se dogodilo, ne zbog ovlasti prisile kojim raspolaže visoki predstavnik – pod prijetnjom nametanja ili smjena. Ovo se dogodilo zbog toga što je snažna privlačnost euroatlantskih struktura – NATO-a i Evropske unije – počela zbilja da ostvaruje efekat.

Značaj ove činjenice već postaje očigledan. Ne samo da smo u mogućnosti da konstantno stavljamo oznaku na urađene zadatke iz Plana implementacije misije OHR-a, već smo u mogućnosti da to uradimo a da ne pribjegavamo tako često korištenju vanrednih, i da budemo iskreni, drakonskih ovlasti dodijeljenih mom Uredu.

Zaista, ove godine sam proglasio upola manji broj zakona i izmjena i dopuna u poređenju sa prošlom godinom.

I veoma se nadam da će se ovakva tendencija nastaviti i u 2004. godini.

To je, gospodine predsjedniče, dobra vijest.

A evo i loše vijesti:

Tempo reformi je i dalje suviše spor.

Mladi izdanci novog tipa politike možda su se počeli pojavljivati. Ali oni i dalje ostaju krhki, i još uvijek bi mogli biti lako uništeni.

Nove institucije su slabe i nemaju dovoljno finansijskih sredstava.

A sile kriminala, opstrukcije i dezintegracije u politici Bosne i Hercegovine i dalje su jake.

A ovo me dovodi do suštinskog pitanja koje se mora pomenuti danas: nedovršenog posla izvođenja ratnih zločinaca u BiH pred lice pravde, te potrebe razvijanja domaćih kapaciteta koji će biti u mogućnosti da preuzmu predmete od Međunarodnog krivičnog tribunala za zločine počinjene na prostoru bivše Jugoslavije.

Procesuiranje slučajeva ratnih zločina pred domaćim sudovima

U Rezoluciji Vijeća sigurnosti UN-a br. 1503, usvojenoj 28. avgusta, primjetili ste da uspostavljanje Odjela za ratne zločine pri Sudu Bosne i Hercegovine predstavlja preduslov od suštinske važnosti za postizanje ciljeva strategije o okončanju rada Međunarodnog krivičnog tribunala (ICTY).

Uskoro ću dati riječ sudiji Meronu, predsjedniku Tribunala, koji će o ovom pitanju govoriti sa stajališta Tribunala.

Ali dozvolite mi prvo da kažem nekoliko riječi.

Prije svega, dopustite mi da naglasim opredjeljenje mog Ureda, i svih drugih međunarodnih agencija u BiH, da osiguramo uspjeh ovog projekta. Mi smo i suviše svjesni štetnog uticaja koji su optuženi ratni zločinci, poput gospodina Karadžića, još uvijek

u mogućnosti da vrše na političko okruženje Bosne i Hercegovine. Znamo da se mir ne može opisati u potpunosti uspostavljenim sve dok počinioci ovih neopisivih zločina ne budu konačno izvedeni pred lice pravde.

Ali ima malo smisla, gospodine predsjedniče, da zahtijevamo ciljeve, ukoliko nismo isto tako spremni da zahtijevamo sredstva.

Mi smo, zajednički, ostvarili dobar početak.

Na zahtjev Vijeća sigurnosti, i Vijeća za implementaciju mira (PIC), OHR i Međunarodni krivični tribunal (ICTY) su, zajedno sa OSCE-om, Vijećem Evrope i organima vlasti BiH, izradili detaljne preporuke za uspostavljanje Odjela za ratne zločine pri Sudu BiH. Unutar OHR-a, ove aktivnosti uz veliku kompetentnost i predanost vodi moj prijatelj i kolega, ambasador Bernard Fassier.

Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira mi je dao zaduženje da uspostavim Radnu grupu za implementaciju, kojom zajednički predsjedavaju moj Ured i ministar pravde BiH. Ova Radna grupa je potom uspostavila niz radnih grupa u cilju rješavanja konkretnih pitanja relevantnih za ovaj projekat, kao što su obnova zgrade u kojoj će se odvijati suđenja, priprema zakonskog okvira, revizija i transfer predmeta Međunardnog krivičnog tribunala (ICTY), te ostala pitanja s tim u vezi.

Moj Ured je također u procesu uspostavljanja funkcionalne policije na državnom nivou (SIPA) koja će imati istražne ovlasti i ovlasti za provođenje zakona. Odjel za zaštitu svjedoka je također predviđen, i trebao bi početi funkcionirati početkom sljedeće godine. Ovaj Odjel će se morati proširiti tokom godine ukoliko se želi postići da isti pruži zaštitu svjedocima u slučajevima ratnih zločina.

Još jedno pitanje koje će se morati riješiti jeste trenutno nepostojanje zatvorskih kapaciteta na državnom nivou. Radna

grupa za implementaciju će morati riješiti ovo pitanje, kao i mnoštvo drugih problema sa kojim se suočava ovaj projekat.

Ali, kao što znate, sve ovo ovisi o iznalaženju dovoljnih finansijskih sredstava. Dopustite mi da vas podsjetim da je vrijednost projekta procijenjena na 28 miliona Eura za prvih pet godina, plus dodatnih 11 miliona Eura za izgradnju i funkcioniranje zatvora na državnom nivou. Za one koji to smatraju skupim, pozivam vas da uporedite ove troškove sa troškovima za rad Tribunala u Hagu.

Neka od ovih dodatnih finansijskih sredstava će svakako biti obezbijeđena iz budžeta BiH. Ali neminovno je da će ovo isto tako zahtijevati značajna međunarodna sredstva.

Vlade nekoliko zemalja kao što su Njemačka, Velika Britanija, Sjedinjene Države i Italija su mi već dale svoja obećanja za finansijska sredstva.

Ali još uvijek nismo ni blizu da budemo spremni.

I zbog toga bih apelirao na sve vas da prisustvujete donatorskoj konferenciji u Hagu koja će se održati krajem ovog mjeseca.

Blizu smo završetka posla u BiH. Blizu smo svog prvog, historijskog uspjeha u ovom relativno novom poslu implementacije mira.

Ali ne možemo staviti konačni epilog na užasni rat koji se desio u Bosni i Hercegovini – ne možemo donijeti mir rodbini i najmilijim 250.000 žrtava tog rata – sve dok se oni koji snose krivicu za tu patnju ne nađu pred licem pravde.

Njima dugujemo da ovaj projekat bude uspješan.

Hvala vam.